

Здравословно състояние на горите през 2018 г. и предвидени мероприятия по защита на горите от вредители и болести през 2019 година

Инж. Илиян МУТАФЧИЙСКИ - главен експерт в отдел „Възобновяване, стопанисване, ползване и защита на горите“ в ИАГ

През 2018 г., съгласно представените прогнози от Лесозащитните станции в София, Пловдив и Варна, значително намаляват площите в иглолистните насаждения, засегнати от биотични фактори (корояди и фитопатогенни гъби). Фитосанитарното състояние на горите през 2018 г. е по-добро в сравнение с предходните години. Установени са нападения върху 852 112 дка, или 2 % от общата залесена площ в страната. Най-много са засегнатите площи в района на РДГ - Пазарджик - 191 831 дка, следват Регионалните дирекции по горите - Смолян - 167 658 дка, Кърджали - 97 000 дка, Кюстендил - 73 821 дка, Пловдив - 61 161 дка, София - 45 407 дка, и други. Най-голямо влияние върху здравословното състояние на горите в страната са оказали абиотичните фактори - 7399 сигнала за обща площ от 383 786 декара.

Насекомни вредители по иглолистните видове

Боровата процесционка (*Thaumetopoea pityocampa* Schiff.) - е най-широко разпространеният листогризещ вредител в боровите гори и през 2018 година. Бавно разширява ареала си на изток. Въпреки че площите са слабо нападнати, е необходимо да се предприемат лесозащитни мерки и авиоборба при ниска плътност на вредителя, за да се спре разпространението му и да се преодолее негативният екологичен ефект. Засегнати са 124 553 декара. Предвидената за авиоборба площ е 10 226 дка, от които 6042 дка за авиохимична, 4184 дка за авиобиологична и 271 дка за механична борба. Отчита се слабо увеличаване на нападнатите площи с 4706 декара.

Бороволистни оси (*Diprion pini* Linnaeus). Наблюдава се слабо увеличаване на нападнатите площи през 2018 г. - 29 356 декара. В силно нападнатите площи - 4854 дка, ще се проведе авиохимична борба срещу ръждивата бороволистна оса, а срещу самотната бороволистна оса - механична борба на площ 16.5 декара.

Корояди (*Ipididae*). Намалена е нападнатата площ от короядите и ликоядите в сравнение с предходните години. Основни причини за това са своевременното провеждане на санитарните и принудителните сечи, както и подобряването на физиологичното състояние на иглолистните насаждения, дължащо се на добрата влагозапасеност на почвата през зимата и значителните по количество валежи през пролетта и първата половина на лятото на 2018 година. Засегнатите от стъблени вредители площи през 2017 г. бяха 147 219 дка, а през 2018 г. - 60 630 дка (намаляване с 65 %). Предвидени са мероприятия през 2019 г. върху 42 021 дка, с 69 % по-малко в сравнение с предходната година. Най-големи площи са засегнати от комплекс корояди - 49 565 дка, като за борба са предвидени 35 119 дка санитарни сечи.

В белоборовите гори най-масовото съхнене е предизвикано от **върховия корояд (*Ips acuminatus* Gyll.)** - през 2018 г. са 8912 дка, като се предлагат за санитарна сеч на 6084 декара. Значително намаляха и нападнатите площи от шестзъбия корояд - през 2017 г. от 13 055 дка на 557 дка през 2018 година. Предлагат се 503 дка за санитарна сеч.

Установените нападения от големия горски градинар са върху 500 декара.

В смърчовите гори констатираните нападения от типограф са на 642 дка, като на 315 дка е предвидена санитарна сеч.

Болести и съхнене на иглолистните видове

През 2018 г. е установено намаляване на площите, засегнати от болести и съхнене на иглолистните, което се дължи на подобреното им физиологичното състояние. Подобриеното може да е кратко и лесовъдските мероприятия, свързани с трансформацията на иглолистните насаждения, намиращи се извън ареала си,

трябва да продължат. През 2018 г. общата засегната площ от болести и съхнене по иглолистните видове е 84 007 дка, което е намаляване с 62 % спрямо предходната година. Предвидените санитарни сечи за 2019 г. са на площ 54 477 дка, с 60 % по-малко от 2018 година.

Основно при **черния бор** засегнатите от съхнене площи - от 74 098 дка през 2017 г. намаляват на 19 633 дка през 2018 година. Предвижда се санитарна сеч през 2019 г. на площ 11 623 декара. Намалява съхненето през 2018 г. на **леторасли и клонки на бора**, причинено основно от *Sphaeropsis sapinea* - от 72 530 дка през 2017 г. на 24 824 дка (с 66 %), като се предвижда санитарна сеч на площ 16 608 декара.

При смесените борови насаждения през 2018 г. е констатирано съхнене на 18 657 дка, с предвидени санитарни сечи на 10 051 декара.

Съхнене на **белия бор** е установено през 2018 г. върху 15 509 дка, като се предвижда санитарна сеч на площ 11 448 декара.

Съхненето при **смърча** намалява с 43 % в сравнение с 2017 г., като от общо засегнатите през 2018 г. 1102 дка са предвидени за санитарни сечи 1041 декара.

Насекомни вредители по широколистните видове

Най-голямо влияние върху санитарното състояние на широколистните гори са оказали насекомните вредители, засегнати през 2018 г. са 114 988 дка, което спрямо 2017 г. е с 48 % нарастване.

Легомерки (*Geometridae*) и листовертки (*Tortricidae*). Този комплекс от листогризеци насекоми са вредители с най-много нападнати площи през 2018 г. в широколистните гори - от 45 073 дка през 2017 г. нарастват с 116 % на 97 347 декара. Силно нападнати са 23 693 дка. На база на резултатите от фотоеклекторите ще бъде изготвена допълнителна прогноза за окончателно определяне на размера на площите, в които ще се изведе авиоборба

Фиг. Засегнати от абиотични фактори и общо засегнати площи (дка) през 2009-2018 г.

през 2019 година.
Гъботворка (*Lymantria dispar*). Причинява най-големите обезлиствания по широколистните дървесни видове. Не са установени силно засегнати площи. Констатирано е слабо нападение на 9121 дка, по-малко от предходната година. Причина е продължаващото лимитиращо въздействие върху гъсениците на гъботворката от различни биологични агенти, като основният е ентомопатогенна гъба ***Entomophaga mai-maiga Humber, Shimazu & Soper***. Успешното развитие на агента е благоприятствано от валежната пролет и лято на 2018 година.
Дъбова процессионка (*Thaumetopoea processionea L.*). Нападнатата площ от този листогризещ вредител през м.г. е 2913 дка, като няма силно засегнати площи.

Таблица

Засегнати площи и проведени по прогноза лесозащитни мероприятия през 2018-2019 г.

Повреди	2017 Засегната площ	2018 Засегната площ	изменение	2018 Предвидени мероприятия	2019 Предвидени мероприятия	изменение
	дка	дка	%	дка	дка	%
Насекомни вредители по иглолистни	322 055	228 313	29▼	157 224	57 610	63▼
в т.ч. корояди	174 049	60 630	65▼	134 026	42 021	69▼
Болести и съхнене по иглолистни	221 479	84 007	62▼	134 464	54 477	60▼
Насекомни вредители по широколистни	78 337	123 960	49▲	1058	8715	723▲
Болести и съхнене по широколистни	26 052	18 640	28▼	20 846	13 769	34▼
Абиотични фактори	270 036	383 786	26▲	151 634	240 298	58▲
Други причини	26 993	13 406	50▼	16 676	8556	49▼
Всичко	944 951	852 112	10▼	481 902	383 425	20▼

Златозагка (*Euproctis chryssorrhoea L.*) Продължава тенденцията за намаляване на нападнатите площи и през 2018 г. - 1693 дка, като не се предвижда провеждане на борба.

Болести и съхнене при широколистните видове

Засегнатите през 2017 г. площи от 26 052 дка намаляват с 37 % на 16 284 дка през 2018 г., от които 4061 дка са силно засегнати. Предвидените за борба през 2019 г. са 12 866 дка чрез санитарни сечи.

Съхнене на бука. Площите, в които е установено съхнене при бука, през 2018 г. са 9363 дка, като санитарните сечи през 2019 г. ще бъдат върху 6601 декара.

Съхнене на дъба. През 2018 г. съхненето при дъба е 5727 дка, а при цера - 208 дка, като за санитарни сечи през 2019 г. се предлагат 5115 дка за дъбовите и 172 дка за церовите насаждения.

Насекомни вредители по тополите, върбите и елшите

Общо засегнатата площ в тази група е 6951 дка, а основните вредители, причиняващи повреди по тополите, върбите и елшите, са дървесни оси, сечковци, листояди, листни въшки, златки и други. През 2019 г. са предвидени 1480 дка за наземна химична и 77 дка за механична борба.

Болести и съхнене по тополите, върбите и елшите

Повредите по тополите, елшите и върбите се изразяват в некрози по кората на тополите и съхнене. Общата засегната площ е 1891 дка, като 4 дка са предвидени за механична борба, 149 дка - за санитарни сечи.

Болести и съхнене по горскоплодни

От болести и съхнене през 2018 г. са засегнати 465 дка горскоплодните дървесни видове, в които през 2019 г. ще се проведат санитарни сечи.

Повреди от дивеч и гризачи

През м.г. са установени повреди от дивеч и гризачи на 1281 дка, като за борба са определени 84 дка, от които 42 дка за наземна химична борба, 27 дка за механична борба и 15 дка санитарни сечи.

Плевелна и паразитна растителност

През 2018 г. тя е установена върху 1747 дка, като през 2019 г. ще са проведени наземна химична борба на площ 310 дка, механична

борба - 12 дка, и интегрирана борба - 188 декара.

Повреди от абиотични фактори

Нарастват засегнатите площи по абиотични причини - от 270 036 дка през 2017 г. на 383 786 дка през 2018 г., или с 42 на сто. Площите, предложени за санитарни сечи, от 151 634 дка през 2018 г. се увеличават на 240 298 дка през 2019 г. (с 58 %). Най-много иглолистни насаждения са пострадали от ветровал и ветролом - 196 551 дка, а повредите от снеговал и снеголом са 95 260 декара.

Засегнатата от абиотични фактори дървесина в иглолистните насаждения трябва да бъде усвоена с принудителни сечи още през настоящата година, за да не се допусне каламитно развитие на корояди.

През 2018 г. в иглолистните насаждения при принудителни и санитарни сечи са добити 2 552 825 м³ стояща дървесина. Продължава усвояването на засегнатата през предходните години от ветровали, ветроломи, снеговали, снеголоми, ледоломи и ледовали дървесина.

Горски пожари

Обследваните горски пожари през 2018 г. са 8770 дка, като 7401 дка са предвидени за санитарни сечи.

Повреди в горски разсадници

През м.г. са установени нападения от насекоми, заболявания и повреди от абиотични фактори в горските разсадници на обща площ 3623 декара. За провеждане на наземна химична борба се предвиждат 1906 дка, а за механична - 75 дка, и върху 3.5 дка ще се проведе санитарна сеч.

От проведените през 2018 г. лесопатологични обследвания е установено, че най-много са повредите, причинени от абиотични фактори. Приблизително в 383 425 дка, или в 50 % от нападнатите през 2018 г. площи, са предвидени мероприятията за борба.

Продължават мероприятията срещу съхненето от корояди и фитопатогенни гъби чрез провеждане на санитарни сечи. Допълнително обстановката може да се усложни в района на Родопите, вследствие на нанесени значителни поражения от ветровал и ветролом през зимата на 2018 г. и снеголом и снеговал през януари 2019 година. Ненавременното усвояване на повалената дървесина би довело до каламитно развитие на корояди.